

Etisk data

Af Eva Secher Mathiasen,
*psykolog og formand for
Dansk Psykolog Forening*

I marts vågnede verden op til nyheden om, at firmaet Cambridge Analytica har høstet personlige data fra 50 millioner Facebook-brugere, som efterfølgende blev brugt til at oprette psykologiske profiler – til brug for målrettede politiske kampagner på sociale medier under den amerikanske præsidentvalgkamp i 2016. Den psykologiske profilering blev lavet på baggrund af data, som størstedelen af de 50 millioner brugere hverken havde været vidende om eller givet samtykke til måtte bruges eller videregives.

Ved at høste data om brugernes adfærd på Facebook – fx hvilke humørikoner, man bruger, hvilke sider, man giver et 'like', hvilke videoer i det daglige Facebook-feed, man stopper op ved og hvor længe, hvilke offentlige personer, man følger, hvilke billeder, man poster, og hvad der er på billederne, eller hvilke debatter og artikler, man kommenterer på, kan Facebook give et meget nøjagtigt billede af, hvem man er. Fx hvilke interessefællesskaber, man indgår i. Hvilken politisk holdning, man hælder mod. Om man er familiehænder eller globetrotter. Om man er den bekymrede type, der fx frygter indvandring eller klimaforandringer eller den indignerede type, der råber op om social uretfærdighed. Alt sammen informationer, der er guld værd for virksomheder, meningsdannere og andre, der gerne vil markedsføre produkter, påvirke holdninger eller skabe stemninger hos særlige grupper i befolkningen. Og alt samme informationer, som Cambridge Analytica brugte til netop det formål.

Tendensen er stærkt bekymrende. For i takt med at kunstig intelligens, algoritmer og big data skyller ind over os som følge af den næsten ustoppelige teknologiske udvikling, rejser der sig alvorlige og nye etiske spørgsmål om, hvor vi er på vej hen, og hvad konsekvenserne af udviklingen er. Både når det gælder, hvad vi selv tillader, men også når det gælder, hvad staten tillader på vores vegne.

Det er på sin vis en selvmodsiggende udvikling, vi står midt i. På den ene side set er der et massivt fokus fra myndighederne på beskyttelse af vores persondata. Det er baggrunden for EU's nye persondataforordning, som træder i kraft i år. Men på den anden side har vi borgere måske aldrig været mere ubekymrede og lemfældige med at give persondata rask væk og give køb på privatlivets fred end nu. Det sker hver gang, vi poster et ferie billede på Facebook, tillader vores smartphone at slå lokationer til, så vores trænings- eller rejseapps kan spore vores færden, eller giver Google adgang til vores kamera og fotoalbum.

For kritikere af den teknologiske udvikling og brugen af big data har det især været spørgsmålet om overvågning og kontrol, der har stået i centrum. Og det med god grund. Men problemerne er langt mere vidtrækkende og udfordringen langt større. Vi er midt i udvikling, hvor udsigten til at kunne gøre alting bedre og mere effektivt ved hjælp af de nyeste teknologiske muligheder overskygger det faktum, at vi samtidig slækker kraftigt på etikken og langsomt er ved at give slip på noget af det mest fundamentale, vi har. Nemlig ejendomsretten til os selv. Den er vi så og sige i fuld gang med at ekspropriere.

Vi ser skredet flere steder. Vi ser det, når Gladsaxe Kommune får ekstraordinært lov til at bruge big data fra offentlige registre til at profilere og pointgive børnefamilier for at finde ud af, om

der skal gribes ind med en indsats. Pludselig er ting som tandlægebesøg, at man er fraskilt eller har været sygemeldt med stress ikke længere blot registreringer, der findes, men bliver nu til data til myndighederne, der skal gribe ind.

Vi ser det også med etableringen af det nye Nationalt Genom Center. Centret indgår i en national strategi for personlig medicin og skal indsamle dna fra borgerne, så man kan skræddersy behandlingen, når vi bliver syge, og forebygge sygdomme på baggrund af genetisk viden om os. Formålet er bedre sundhed og færre tilfælde af fejlbehandling, og det kan man næppe være imod. Men må myndighederne suverænt bestemme, hvad vores dna skal bruges til? Må de indsamle, opbevare og analysere vores dna, uden at vi giver samtykke? Forslaget om dna-registret indeholder nemlig hverken krav om samtykke eller beskrivelser af, hvad vores dna må bruges til – fx om vores dna kan blive videregivet til andre myndigheder, kan sælges videre til kommercielle formål eller videregives til tredjeparter, der kunne have en interesse i at få indblik i vores personlige gener. Det krænger dermed vores helt basale ret til at bestemme over vores egen krop. Når vi ikke skal spørges om lov, betyder det jo, at vores kroppe ikke længere tilhører os selv, men samfundet.

Det vidtgående skred, vi ser folde sig ud, vil også kunne få helt praktiske konsekvenser. Hvis tilliden mellem borger og samfund forsvinder, fordi vi som borgere ikke ved, hvad vores data bruges til, kommer der sprækker i det fortrolige rum, som er en forudsætning for at man som fagprofessionel, fx psykolog, kan opnå den viden, der er brug for, for at kunne udrede, diagnosticere og tilrettelægge den rigtige behandling for den syge eller lidende borger.

Vi må ikke sætte retten til vores liv, krop og selv over styr i begejstringen for nye teknologiske eller forskningsmæssige landvindinger. Big data og komplicerede personrettede analyser på baggrund af data kan påvirke vores valg og liv på en utroligt indgribende og potent måde – uanset om data'en hedder dna, børnefamiliepoint eller Facebook-humorikoner. Så når vi som samfund giver grønt lys til, at big data kan bruges systematisk i alt fra sundheds- til socialpolitikken, endda uden borgernes samtykke, er det udtryk for et eklatant fravær af respekt for det enkelte menneskes ret til egen krop og eget sind. Den udvikling må vi stille os meget kritiske overfor. Vi skal begynde at stille de vigtige spørgsmål. Om hvilket samfund, vi gerne vil have – og er i gang med at skabe. Og om hvem, der ejer dig og mig. ●

Leder

P

Psykologernes
fagmagasin

Nr. 4 | 2018 | 4. årgang

Magasinet udgives af Dansk Psykolog
Forening og udkommer 12 gange om året.
Medlem af Danske Medier

Dette nummer: 14. april
Næste nummer: 19. maj

Redaktion
Ulrikke Moustgaard, redaktør
Henning Due, journalist
Heidi Strehmel, bladsekretær/annoncer
Ansvarshavende ifølge medieansvarsloven:
Claus Wennermark
Kontakt: p-magasin@dp.dk

Dette nummer
Forside: Cachete Jack
Trykplag: 11.749
ISSN 2445-6322: P (print)
ISSN 2445-6330: P (online)
DK ISSN: 0901-7089
Design og layout: Laura Silke
Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S

Annoncer
Job- og produktannoncer:
DG Media
T: 3370 7694
epost@dgmedia.dk
(skriv "P-magasin" i emnefelt)

Rubrikannoncer
Heidi Strehmel, bladsekretær
T: 3525 9706, p-magasin@dp.dk

Annoncedeadlines
Nr. 5: 06.04 (produktannoncer) & 25.04
(job- og rubrikannoncer). Udgivelse: 19.05
Nr. 6: 08.05 (produktannoncer) & 28.05
(job- og rubrikannoncer). Udgivelse: 16.06
Nr. 7: 06.06 (produktannoncer) & 25.06
(job- og rubrikannoncer). Udgivelse: 14.07

Abonnement
1.465 kr + moms
p-magasin@dp.dk

Udgiver
Dansk Psykolog Forening
Stockholmsgade 27
2100 København Ø
T: 3526 9955
www.dp.dk

Trykt med vegetabiliske farver på
miljøgodkendt papir.

Artikler i P udtrykker ikke nødvendigtvis
Dansk Psykolog Forenings synspunkter.

